

Er zullen zooveel mogelijk artikelen van „vercheiden“ aard worden opgenomen.

Korte stukjes, die bedoelen te oriënteren op het terrein van onze belangstelling, artikelen, die meer gewichtige onderwerpen bespreken, en af en toe artikelen: reeks en misschien, die een verhandeling geven over een actuele kwestie, in verband met aard en doel van ons blad.

Wij twifelen niet, of onze lezers zijn voor het grootste deel ook belangstellenden in onderwijs-kwesties; terwijl vragen over „opvoeding“ voor verreweg de meesten vragen zijn van elken dag.

Zoo hopen we dus, dat ook deze rubriek onze lezers gerieven zal en tevens (en boven alles!) de zaak van ons Gereformeerde leven zal dienen.

#### Dalende belangstelling?

Het is eigenaardig, dat men in den laatsten tijd telkens weer de klacht beluistert, dat de belangstelling van de ouders in het onderwijs, dat hun kinderen ontvangen, zooveel geringer wordt.

Voorheen leefde men mee. De vergaderingen der schoolverenigingen werden uitnemend bezocht. De offervardigheid was boven allen lof verheven. De druk van buiten was er, maar desondanks was ons onderwijs „in liefde bloeiende“; ook al moest men er voor „bloeden“. Het onderwijs bloeide, omdat de ouders „bloeyden“.

Er was wisselwerking tusschen liefde en offer. Nu dreigt het anders te worden. En er valt menige klacht te beluisteren.

Het is niet onze bedoeling nu reeds dieper in te gaan op de vraag, of er vele, en, zoo ja, welke oorzaken er zijn voor dat gebrek aan meeleven.

Er worden vele oorzaken genoemd: de gelijkstelling; de acte-jagerij der onderwijzers, waardoor ze met de gezinnen niet meeleven; het gebrek aan interesse bij de onderwijzers voor dingen van kerkelijk, sociaal en politiek leven; de stage salaris-actie van sommige onderwijzers-organisaties, waardoor de aandacht naar het materiële geleid wordt; en van d'anderen kant: gebrek aan belangstelling bij d'ouders, doordien alleen de sociale kwesties de aandacht hebben; het minder schrijven over schoolkwesties, doordien de school uit het centrum van het politieke interesse is verdrongen na de gelijkstelling; de wetenschap bij d'ouders, dat nu „het personeel“ met „het bestuur“ 't alleen wel „af“ kunnen; de min of meer groote „futloosheid“ van onze menschen op alle terrein — enzovoorts.

We herhalen — over de oorzaken van het in-zinken der belangstelling handelen we niet. Meestal is het zoo, dat, wanneer onder vele oorzaken enkele om strijd genoemd worden als de oorzaak, en ieder meent op zijn manier het kwaad te kunnen signaleeren, de waarheid aan alle kanten tegelijk is. Voor dergelijke verschijnselen is meestal een veelheid van oorzaken, die onderling samenhangen, die elkaar beïnvloeden en die alle op haar beurt weer in verband staan met zekere andere kwesties.

Maar over deze oorzaken hopen we later nog wel eens te spreken.

Nu echter doen we opmerken, dat er toch inderdaad in de weinige jaren, die na de pacificatie zijn verlopen, niet zooveel is gewijzigd, dat er niet heel diep in het hart van ons volk nog een zeer groote liefde zou wonen voor onze scholen. Laat men maar eens probeeren onze scholen of de vrijheid van die scholen aan te randen. Dan zal men merken, dat er wel degelijk een zeer

groote belangstelling nog is, en dat men werkelijk het verleden nog niet vergat.

Men herinnert zich nog terdege den strijd, en ook den druk.

En dat is gelukkig. Want het is bij ons gereformeerde volk altijd zoo geweest, dat men het best principiëel en het meest beslist dacht en handelde in 't gezicht van den vijand. En zoolang we nog ons de aanvallen van den vijand herinneren, leeft er ook bij onze menschen nog wel zeer sterk de drang, zich het goed, dat zooveel strijd kostte, niet te laten ontfooven.

Nu kan men als ideaal stellen, dat het ook mogelijk moet zijn, principiëel op te treden enkel terwille van het beginsel, zonder strijd. Dat men ook wete van bouwen in tijd van vrede. En zeker, dat is het ideaal.

Maar zoo is toch de kwestie voor het heden niet zuiver gesteld. Er is geen vrede. Van allen kant poogt men nog wel degelijk de aanvallen op ons kind niet alleen, maar ook op onze scholen te wagen. Er is alleen een minder waarneembare vorm van strijd. Voorheen voelde men den druk. Thans is er „gelijkstelling“. Maar ons volk vergeet nooit dat de vijandschap blijft.

Gelukkig is ook onder onze onderwijzers (enkele uitzonderingen — misschien! — daargelaten) werkelijk nog wel warme belangstelling. Maar voor hen is evengoed als voor de ouders „het mooie er af“. Toch — dit weet ik zeker — zijn ze nog, in massa genomen, dat oude beproefde corps, dat krachtig in de bres treedt, zoodra de vijand zou optrekken en aanvallen.

Prachtig, dat dat alles zoo is.

Maar juist omdat dat nu nog zoo is, daarom is het nu ook nog tijd iets te doen.

Elke tien jaar, die we verder gaan, brengt ons een derde deel van een geslacht van ouders en onderwijzers, die van den strijd niet meer weten. En hoeveel oude getrouwen ontvallen ons niet in denzelfden tijd?

Daarom moeten we als gereformeerden in ons vaderland wel verstaan, dat de, werkelijk niet in alle deelen „opgeloste“, schoolkwestie elk jaar moeilijker valt op te lossen, en dat die oplossing elk jaar, dat we verder komen, méér gevaar loopt.

Wanneer we gewonnen aan de rust — en er komt dan een acute kwestie — wie is dan bereid en gereed om op te treden?

Zal er aan zekere verlangens, die nog steeds onder ons gereformeerde volk leven, worden voldaan, dan moet dat spoedig geschieden.

Maar dan moeten we weten wat we willen. Dan moeten ons de gebreken van de huidige wet en van de school van het heden helder voor oogen staan.

Dan moeten we ons bezinnen.

En eensgezind zijn.

En daartoe moet het komen, hoe eerder hoe beter.

J. WATERINK.

#### UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

##### — H. M. Koningin Doctor Wilhelmina.

Aan onze Koningin is het eeredoktoraat in de Rechten aan de Leidse Hoogeschool toegekend. Het heeft haar behaagd deze onderscheiding te aanvaarden. Voorzeker kon den 350sten stichtingsdag der Univer-

siteit van Leiden een groter gebruik had. Ten W. van Huntingdon waren groene weiden en met bosch omzoomde heuvelsjes: een vriendelijk landschap; maar naar het Oosten strekten zich donkere veenmoerassen uit, met hier en daar elzen- en wilgenboomen. In dit Huntingdon, aan de niet al te heldere rivier de Ouse, bracht Robert's zoon Oliver, onze Oliver Cromwell, zijn jonge jaren door.

Op 23 April 1616 (Shakespeare's sterfdag) werd hij ingeschreven als student aan de Universiteit te Cambridge, maar in den zomer van het volgende jaar stierf zijn vader en moest hij diens plaats innemen als de natuurlijke beschermer en verzorger van zijn moeder en zes zusters te Huntingdon. Hij keerde niet naar Cambridge terug, doch spoedig daarna vinden we hem in Londen, waar hij studeert in de rechten, niet om advocaat te worden, maar om bij de eigenaardige Engelsche leken-rechtspraak straks behoorlijk Vrouwe Justitia in de provincie te kunnen dienen. In de hoofdstad maakte hij kennis met Elizabeth Bourchier, dochter van Sir James Bourchier, een bemiddeld Londenaar, die tevens grondbezit had in de provincie. Hij trouwde haar in 1620 en bracht zijn jonge vrouw bij zijn moeder in Huntingdon.

In dezen tijd reeds was hij een ernstige jonge man, bekommerd over het heil zijner Ziel, met aanvallen van zwaarmoedigheid soms, doordat het licht hem nog niet was opgegaan.

17 Maart 1628<sup>1)</sup> wordt hij door zijn medeburgers afgevaardigd naar Karel I's derde Parlement (1628—29: het laatste vóór de elf jaren van absolute monarchie), waar hij er getuige van is, hoe Parlementaire veteranen tranen storten van droefheid en toorn, wanneer de Koning zijn Parlement wil kort-wieken in het vrije woord. Maar ze storen zich

niet aan 's Konings bevel, deze stoere mannen, en wachten nu in spanning den volgenden dag af.

„We zullen ongetwijfeld morgen vroeg allen tijdig present zijn“, zegt het Parlementslid aan wiens brief, aan den avond van dien dag geschreven, ik dit ontleen, „gedeeltelijk om deze zaak, en gedeeltelijk...“ omdat wij twee dagen geleden bepaald hebben, dat ieder, die na het gebed binnenkomt, twaalf stuivers moet betalen aan de armen!“

Wat sympathieke, praktische Parlementleden waren dat toch! Als ik dezen brief eens toezond aan onze volksvertegenwoordiging, ik bedoel speciaal de Kamer van Honderd?

De heer Cromwell, de geachte afgevaardigde voor Huntingdon, was geen schreeuwer. Hij was een kalm en bezadigd man, die alleen sprak als hij wat te zeggen had, maar dan ook in vuur kon raken, omdat, wat hij zei, hem uit het hart kwam. Hij had geen welluidende stem: eenigszins hard, snerpnd soms, als hij zijn woorden er in wilde vlijmen. Doch als hij sprak, merkte ieder, dat er een man aan het woord was, en men luisterde naar hem, met welke gevoelens dan ook.

Hij was reeds bijna een jaar lid van het Lagerhuis, toen hij (in 't voorjaar van 1629) zijn midspeesche hield. En het teekent den man en zijn tijd, dat het was over een onderwerp, dat toen de menschen het naast aan het hart lag: de godsdienst, de kerk. Cromwell beschuldigt den Bisschop van Winchester van Paapsche stoutigheden; zijn inlichtingen heeft hij van zijn ouden leermeester. Dus: Dr Beard, van Huntingdon. En men ignoreert de woorden van het lid voor Huntingdon niet; er wordt besloten werk van de zaak te maken. Maar voor ze dit konden, had de Koning het Parlement onthouden. Doch niet, dan nadat zich een tooneel had afgespeeld, van het hoofdmoment waarvan ik dezen zomer de afbeelding zag in een muur-

— Het „De Glindhorst“-schandaal.

Wat van „De Glindhorst“ aan het licht kwam, rechtvaardigt het helaas ten volle, van een schandaal te spreken.

Het requisitoir, dat de Minister van Justitie in antwoord op de vragen van den socialist Kleerekoper uitbracht, was eenvoudig vernietigend.

Het moet dezen bewindsman pijn hebben gedaan zulke inlichtingen over een stichting, die door zijn geestverwanten in het leven was geroepen, te verschaffen.

Maar dat hij ze gaf, zonder sparen, zonder vergoelijken, eeren wij in hem.

Dat hij maatregelen nam, die sommigen misschien wat te kras lijken, mogen we niet anders dan volkomen billijken.

Om in de toekomst een herhaling van het gebeurde te voorkomen, kan niet te streng worden opgetreden.

Wat er is geschied, moet vooral ons, Gereformeerden, tot schaamte strekken.

Wij mogen daarover niet heenloopen.

Er kleeft een smet aan onzen naam.

Al staan we niet persoonlijk schuldig, krachtens onze aanspreekbaarheid staan we het wel.

En als onze tegenstanders er ons om zouden lasteren, kunnen we niet anders doen dan het hoofd buigen.

Dat zoo iets onder ons plaats grijpen kon, moet ons als met sprakeloosheid slaan.

Wij mogen ons van deze zaak niet afmaken met een: het valt te betreuren, maar 't is eenmaal geschied.

Integendeel hebben we na te gaan, hoe zoo iets kon voorkomen en of misschien ook bij andere instellingen van onze richting iets niet in den haak is.

„De Nederlander“ van 3 Jan. j.l. noemde het voorvallene terecht een harde les.

Het blad stelde een vijftal eischen van organisatorischen en pedagogischen aard, waaraan zulke stichtingen onafwijsbaar moeten voldoen en formuleerde ze aldus:

1. Niet de directie zoekt het Bestuur, maar het Bestuur zoekt de directie.

niet aan 's Konings bevel, deze stoere mannen, en wachten nu in spanning den volgenden dag af. „We zullen ongetwijfeld morgen vroeg allen tijdig present zijn“, zegt het Parlementslid aan wiens brief, aan den avond van dien dag geschreven, ik dit ontleen, „gedeeltelijk om deze zaak, en gedeeltelijk...“ omdat wij twee dagen geleden bepaald hebben, dat ieder, die na het gebed binnenkomt, twaalf stuivers moet betalen aan de armen!“

Wat sympathieke, praktische Parlementleden waren dat toch! Als ik dezen brief eens toezond aan onze volksvertegenwoordiging, ik bedoel speciaal de Kamer van Honderd?

De heer Cromwell, de geachte afgevaardigde voor Huntingdon, was geen schreeuwer. Hij was een kalm en bezadigd man, die alleen sprak als hij wat te zeggen had, maar dan ook in vuur kon raken, omdat, wat hij zei, hem uit het hart kwam. Hij had geen welluidende stem: eenigszins hard, snerpnd soms, als hij zijn woorden er in wilde vlijmen. Doch als hij sprak, merkte ieder, dat er een man aan het woord was, en men luisterde naar hem, met welke gevoelens dan ook.

Hij was reeds bijna een jaar lid van het Lagerhuis, toen hij (in 't voorjaar van 1629) zijn midspeesche hield. En het teekent den man en zijn tijd, dat het was over een onderwerp, dat toen de menschen het naast aan het hart lag: de godsdienst, de kerk. Cromwell beschuldigt den Bisschop van Winchester van Paapsche stoutigheden; zijn inlichtingen heeft hij van zijn ouden leermeester. Dus: Dr Beard, van Huntingdon. En men ignoreert de woorden van het lid voor Huntingdon niet; er wordt besloten werk van de zaak te maken. Maar voor ze dit konden, had de Koning het Parlement onthouden. Doch niet, dan nadat zich een tooneel had afgespeeld, van het hoofdmoment waarvan ik dezen zomer de afbeelding zag in een muur-

#### POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

##### Een zeventiende-eeuwsche Gideon.

###### V.

Inhoud van de vorige artikelen:

1. De verkeerde beoordeling van Cromwell tot in de eerste helft der negentiende eeuw en de oorzaken daarvan.

2. Cromwell de zeventiende-eeuwsche Gideon. Ter verklaring van Cromwell's strijd een korte schets van de kerkelijke toestanden in Engeland vanaf 1534. Wat men te verstaan heeft onder de Puriteinen.

3. Onderscheiding der Puriteinen vooral in Presbyteriënen en Independents. Verschillende opvattingen van dezen.

4. De Koning en de Puriteinen: karakter en streven van Jacobus I en Karel I, en hun houding ten opzichte van de Puriteinen. Het uitbarsten van den burgeroorlog in Schotland en Engeland.

Oliver Cromwell, de toekomstige Lord Protector van het Gemeenebest van Engeland, werd geboren te Huntingdon, op den 25sten April 1599, en gedoopt op den 29sten dier maand. Zijn vader was Robert Cromwell, een jongere zoon van Sir Henry Cromwell, die om zijn weelderige leefwijze op het statige landgoed Hinchinbrook bij Huntingdon, bijgenaamd werd de „Gouden Ridder“. De oudste zoon, Sir Oliver, volgde natuurlijk Sir Henry op als bezitter van Hinchinbrook, en Robert betrok met zijn jonge vrouw Elizabeth Steward een flink heerenhuis in Huntingdon. Daar deze Elizabeth Steward de moeder werd van den grooten tegenstander der Stuarts, is het misschien niet oninteressant op te merken, dat zij niet onmogelijk in de verte aan dit koningshuis geparenteerd was.

Robert Cromwell leefde in hoofdzaak van de opbrengst van zijn landerijen bij Huntingdon, die

<sup>1)</sup> 1627. Oude Stijl: Nieuwjaarsdag viel toen op 25 Maart.